

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Иван-Петър Живков Йовчев
на тема „Национален интерес в контекста на Европейската енергийна
политика: Сравнителен анализ на правителствените програми на седем
даржави-членки на ЕС в периода 2007-2009 г. и 2016-2019 г.“

за присъждане на образователно-научната степен „доктор по политология“

от проф. д-р Динко Динков – УНСС

Основание за представяне на рецензията: член на научното жури по защита
на дисертационния труд съгласно заповед № _____ г. на ректора на СУ
„Св. Климент Охридски“

1. Информация за докторанта (по предоставените данни)

Иван-Петър Живков Йовчев е изпълнил индивидуалния си план за придобиване на образователно-научна степен „доктор“ в катедра «Политология» в Софийския университет «Св. Климент Охридски». Успешно е завършил курса на обучение, положил е успешно изпитите и е представил проект на дисертационен труд, обсъден на разширен катедрен съвет на 16.11.2020 г. и е насочен за защита пред Научно жури. По време на докторантурата е направил четири публикации по темата на дисертацията, участвал е с доклади на научни конференции.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- **Важност и актуалност на проблема**

Представеният дисертационен труд се вписва в усилията за осмисляне на зародилите се нови процеси в различни сфери на обществения живот в рамките на дълбоките промени в света в края на ХХ и началото на ХХІ век.

Радикалното преструктуриране на международната система обуслови съществени политически и стопански промени в България и в начина, по който се вписва в международното общуване. Приобщаването към евроатлантическите структури като външнополитически приоритет даде значими резултати. От 14 години страната е член на считания за най-успешен интеграционен модел, синтезиран в днешния Европейски съюз, който разкрива нови възможности за по-рационално използване на ресурсите на членуващите страни. Но все още неразбиране на същностните характеристики, начина на функциониране и реалните изпитания пред Съюза са пречка за разработване на състоятелна линия на поведение на България като интегрална част на този уникален, безподобен модел на обществено развитие, в който съотношението на силите между двете начала – национално-държавното и наднационалното играе ключова роля в процеса на приемане на решения.

Докторантът Иван-Петър Живков Йовчев се е фокусирал върху ефекта на Общата енергийна политика на Европейския съюз върху националните интереси на седем страни-членки в този особено важен отрасъл. В условията на енергийни дефицити, но при сериозни различия в енергийния микс на страните-членки, при различни пътища за осигуряване на енергийните си баланси, идеята за изграждане на Енергиен съюз породила много дискусии. В тях се проявява голямо разнообразие в разбиранията за националните интереси и отнасянето им към формулираните цели на Европейския съюз. Ще избързам да кажа, че точно неразбирането на общите цели и опитите за привеждането на енергийната политика на България в съответствие с тях засега поражда много разочарования и нерелевантно политизиране. Накратко, този дисертационен труд стимулира задълбочени размисли по

въпроса „Защо България се разминава със заветната цел да се утвърждава като енергиен център на Балканите?“

В дисертацията са обособени две времеви рамки като предмет на разглеждане на енергийните политики на избраните седем държави. Първата се отнася до годините 2007-2009, когато се приемат регламентите и директивите от т. нар. Трети енергиен пакет, с който Общата енергийна политика на Европейския съюз се поставя на нова нормативна основа, а втората обхваща времето след 2016 г., когато в тясна връзка с Общата екологична политика се заговори за „чиста енергия за всички европейци“. За двата периода авторът е разработил индикатори за обобщаване на националните интереси в правителствени документи на подбраните страни. На базата на съотнасяне авторът прави своите изводи и внушения за читателите.

По същество в дисертацията се изследва едно ново измерение на енергийните политики на 7 европейски държави, придавано от разработваната на наднационално равнище и в междуправителствения механизъм Обща енергийна политика, което и придава характеристиките на значимо и актуално изследване.

- **Обем и структура**

Дисертацията е вместена в обем от 342 страници, и се състои от увод, изложение в пет глави, заключение и дискусия, списък на използваните източници, и 1715 страници приложения, обособени в отделно тяло. Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни точки и подточки. Структурирането придава прегледност на изложението, но като цяло то е претоварено.

- **Използвана научна литература**

За разработването на дисертацията са използвани 527 източника на 7 езика ези, сред които монографии, студии, статии, нормативни документи и интернет публикации. Всички материали са използвани добросъвестно, цитирани са коректно. За разработването на дисертацията са подбрани и използвани релевантни на темата източници. Оформеният научен апарат е надежден и подпомага читателите.

3. Оценка на дисертацията и получените научни и научно-приложни резултати. Критични бележки, препоръки и въпроси.

Дисертационният труд на Иван-Петър Живков Йовчев анализира проблемите пред осъществяването на идеята за изграждане на Енергиен съюз на Европейския съюз (без да го споменава). Четящият дисертацията стига до извода, че националните егоизми са основна пречка за разработване на рационална Обща енергийна политика на Европейския съюз. Положителното в тази дисертация е, че тя повдига много въпроси за съвременните измерения на проблемите, пред които тя е изправена. Считаю, че докторантът стимулира читателите сами да търсят отговорите им.

Ако сме много претенциозни, можем да кажем, че дисертацията би получила допълнителна тежест, ако докторантът се беше насочила към ефектите от концептуалните спорове между първостепенни фактори в международната система за задоволяване на енергийните потребности, и за гарантиране на енергийната сигурност, към стратегическите и геополитическите сблъсъци, в които енергийните аспекти имат особена тежест. (Само за размисъл: по прогнози на НАСА светът се доближава до времето, когато по-голямата част от потребяваната енергия ще захранва компютри, роботи и машини с изкуствен интелект).

Не намирам за нужно да оценявам събраната в дисертацията емпирична информация, но оставам с впечатление, че въпреки прекалено големия обем, изложението страда от един голям дефицит. Темата изисква стъпване на същностните характеристики на Европейския съюз като особен модел на интеграция. Докторантът усеща тази потребност и малко късно, но отделя във втората глава внимание на теории за европейска интеграция в търсене на отговор на фундаментални въпроси. Подбраните автори и идеи определено не са удачни. Неуместно се вклинява и конструктивисткият подход за осмисляне на процесите в международните отношения. Считаю, че можеше да бъдат спестени много страници за представяне на несвързани с темата на дисертацията оценки за интеграционните процеси. За тази тема се полага да се започне с идеите на Жан Моне за преодоляване на конфликтността в Европа чрез поставяне под общо управление на важни отрасли на националните икономики. Това заляга като основна идея и в Декларацията на Роберт Шуман от 1950 г. А енергетиката е особено важен отрасъл. Не случайно първата стъпка към претворяване на тази идея е Парижкият договор от 1951 г., по силата на който се създава и първата европейска общност от нов тип – Европейското обединение за въглища и стомана. Важното в случая е, че се проправя път за наднационалното начало в управлението на процесите във важни отрасли на икономиката. Това е своеобразно елегантно отрицание на национално държавната идея с присъщите ѝ атрибути като национален интерес, суверенитет и т.н. Ако това е било прието като идейна основа, вероятно и заглавието на дисертацията би придобило друг вариант. От тук следва и логичният въпрос: Какви са шансовете за осъществяване на идеята за Енергиен съюз в условията на вихреци се национализми в Европейския съюз? В контекста на заглавието на дисертацията се очаква и отговор на въпроса: Доколко националните

енергийни стратегии и планове са съвместими с общите цели на Европейския съюз?

Дисертацията предполага и по-категорични оценки за енергийната политика на България. Засега трудно могат да бъдат доловени възможности за постигане на икономическа реализация на географското положение на България в сферата на енергетиката. Защо не успяваме да убедим нашите съюзници, че е в общ интерес България да има подобаващо място в енергийната инфраструктура? Защо Северен поток се вписва в Трети енергиен пакет, а Южен не? По-добре ли е за Европейския съюз Германия да монополизира доставките на газ от Русия и Каспийския район? И т.н.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В автореферата докторантът претендира скромно, че със своята дисертация е направил четири основни научно-приложни (2) и практико-приложни (2) приноса в изследването. Не намирам основания за оспорване на твърденията, но високо оценявам създадената база за съотнасяне на енергийната политика на България в условията на членство в Европейския съюз с тази на 7 членки в него, които по много териториални, демографски, ресурси и икономически показатели са съизмерими.

Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е посочил пет свои публикации (едната от които е рецензия), които наистина са посветени на различни аспекти на темата на дисертацията.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява синтезирано съдържанието на дисертационния труд и в резюме представя идеята, тезата, и резултатите от изследването.

7. Заключение

На оценяване е подложен резултатът от една успешна докторантура. Докторантът Иван-Петър Живков Йовчев е извършил сериозна събирателска и аналитична работа и е създал добра основа за обосновани изводи. С този труд той демонстрира нюх и способности на изследовател, който, стъпвайки коректно на постижения в осмислянето на проблемите, свързани с промените в Общата енергийта политика, създава свое оригинално произведение. С дисертацията си докторантът дава убедителни аргументи за аспирациите си към докторска степен. Приканвам и останалите членове на научното жури да гласуваме **за присъждането на Иван-Петър Живков Йовчев образователно-научната степен „доктор по Политология“.**

7 март 2021 г.

.....

/проф. д-р Динко Динков/